

О.М. Левковець, к. е. н., доцент
Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», м.Харків

ІНЕРЦІЙНІ ЧИННИКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Фінансово-економічна криза відіграла для України роль каталізатора модернізації, продемонструвавши невідкладність системних реформ, спрямованих на подолання технологічного розриву, деградації виробничої, соціальної, науково-дослідницької сфер у період, коли в глобальному середовищі відбувається становлення умов шостого технологічного укладу і посилюється конкуренція за ринки, ресурси, місце в системі міжнародного поділу праці. Під *модернізацією* економіки розуміють структурні, технологічні, інституціональні зміни, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та забезпечення розвитку країни в довгостроковій перспективі. Національний проект модернізації передбачає наздоганяючий, мобілізаційний характер з орієнтуванням на лідерів. Аналіз досвіду успішних проектів «наздоганяючої» модернізації дозволяє визначити їх *передумови*: наявність у суспільстві *консенсусу* щодо бажаних змін, зацікавлених *груп інтересів* із достатнім владним впливом, *довіра* до влади; *зростання* протягом тривалого періоду частки *нагромадження у ВВП* (до 35-45%); *раціональна відкритість* щодо *зовнішнього середовища*, яке має стати джерелом позичань технологій і реципієнтом значної частини індустриальної продукції країни, наявність відповідної мотивації у суб'єктів міжнародної економіки. На формування цих передумов в Україні впливає низка потужних інерційних чинників, які можна класифікувати на *зовнішні та внутрішні*. До першої групи належать: глобалізація інформаційних та ресурсних потоків; падіння темпів розвитку світової економіки; несприятлива кон'юнктура світових ринків капіталу; мотивація іноземних ТНК до подовження циклу застарілих технологій на території інших країн. Глобалізація створює можливості для міграції робочої сили і капіталів, обмежуючи потенціал мобілізаційних заходів (кваліфікована робоча сила може просто мігрувати, бізнес – реєструвати власність в офшорних центрах). Транснаціоналізація світової економіки, членство країни у міжнародних організаціях унеможливають застосування традиційних інструментів державного регулювання. Завдяки інформаційним технологіям, здешевленню засобів зв'язку посилився ефект демонстрації досягнень розвинених країн. Проблематичною видається експортоорієнтована модернізація за умов рецесії світової економіки. У 2009-2012 рр. країни повернулись до мір захисту внутрішнього ринку, втрати світової торгівлі внаслідок цього склали більш як 550 млрд. дол. Рецесія у країнах Єврозони,

уповільнення зростання економіки Китаю, переорієнтування країн БРІКС на стимулювання внутрішнього ринку означають скорочення попиту на ринку світовому, загострення конкуренції і появу надлишкових потужностей (а отже – відсутність мотивації провідних країн до розвитку високотехнологічних виробництв у менш розвинених державах). З кінця 2011р. спостерігається стагнація у ключових галузях української економіки - металургії, харчовій промисловості, нафтопереробці та ін. Невизначеність України щодо оптимального співвідношення західного (ЄС) та східного (Митний союз РФ, Біларусі та Казахстану з перспективами формування ЄСП) векторів інтеграції спричинює втрату ресурсів та потенціалу високотехнологічного розвитку.

Внутрішні інерційні чинники також ускладнюють формування передумов модернізації. Передусім, *ресурсна* неспроможність, що посилюється процесами в світовій економіці. Знос основних фондів у країні в 2011р. становив 74,9%; зростання ВВП за рахунок впровадження нових технологій - 0,8-1,1%; частка інноваційної продукції у загальному обсязі промислової - 3,8%. Масштаби технологічної деградації унеможливають опору лише на власні ресурси, а показник інвестиційної привабливості української економіки для іноземних інвесторів у 2011р. склав 2,19 за п'ятибальною шкалою. Додамо фактор значного боргового навантаження (валовий зовнішній борг України, за даними НБУ, на 01.07.12 - близько 129 млрд. дол.; очікувані виплати за державним боргом у 2012р. - 89,3 млрд. грн.) за умов спадної динаміки світових фінансових і товарних ринків. Потужний інерційний вплив на процеси модернізації здійснюють чинники *інституційного середовища*. Неочевидною є наявність суспільного консенсусу щодо необхідності модернізації. Дослідження Київського міжнародного інституту соціології з'ясувало, що більшість українців не вірить в успіх реформ, що здійснюються, або *взагалі про них не знають* (повністю згодні з тим, що перетворення проводяться, лише 3,5% опитаних; не помітили – 55%; вважають, що реформи проходять скоріш успішно 4,5%) [1]. Пануюча в країні модель політичного циклу розвитку, якій властива відсутність спадковості влади щодо принципів і напрямів розвитку держави, стимулює тип поведінки чиновників, спрямований на отримання під час каденції найбільшої ренти, та політику соціального популізму. Модернізація вимагає переорієнтації на політику нагромадження, що гальмує підвищення рівня життя. Реалії ж є такими, що споживчі цінності для більшості населення - єдині. Втрачаються ресурси розвитку внаслідок виведення великим бізнесом доходів у офшори. Фактом є дезінтеграція суспільства, втрата розуміння взаємозв'язку діяльності різних соціальних груп у суспільному розвитку. Розмитість прав власності, незавершеність процесу її легітимізації спричинюють викривлення мотивації економічних агентів, провокують рейдерські атаки, унеможливають реалізацію інноваційних проєктів. Попри зусилля влади щодо боротьби з корупцією, остання продовжує складати загрозу для модернізації: за рейтингом корупції Transparency International у 2011р. Україна посіла 152 місце із 183 країн, втративши 18 позицій.

Негативний вплив зазначених чинників посилює ризики невдач соціально-економічних реформ. Потенціал розв'язання завдань мобілізації ресурсів,

нарощування виробництва і збуту високотехнологічної продукції за умов рецесії світової економіки вбачаємо в участі країни в інтеграційних проектах.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]: <http://www.kontrakty.ua/article/45941>